

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในประเทศไทยทางด้านเศรษฐกิจอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในชนบท ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ประชาชนทุกระดับได้รับความเดือดร้อนอันเกิดจากการมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ซึ่งมีผลมาจากการตกงาน แรงงานที่ถูกเลิกจ้างและการอพยพกลับภูมิลำเนาทำให้เกิดปัญหาด้านความมั่นคงในอาชีพ รายได้ รายจ่ายและหนี้สิน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2545:1)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) เป็นแผนที่ได้อัญเชิญ แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลางอยู่บนพื้นฐานของความสมดุล พอดีและความปรมาณอย่างมีเหตุผล นำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองสามารถพึ่งตนเอง ดังนั้น การพัฒนาประเทศไทยในอนาคต 20 ปี มีจุดมุ่งเน้นการแก้ปัญหาความยากจน และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศ ให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” (กรมการพัฒนาชุมชน, 2545:1)

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้จัดให้มีการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาสินค้า โดยมีหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษาในพื้นที่พร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่และการบริหารจัดการ เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต และได้มีการกำหนดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แห่งชาติ พ.ศ.2544 ขึ้น เพื่อส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้ด้วยการ นำทรัพยากรและภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่ม สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่น (กรมการพัฒนาชุมชน, 2545)

จังหวัดลำพูน ได้ดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ตามนโยบายของรัฐบาลมาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2545 โดยได้ส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มอาชีพได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานเป็นที่ต้องการของตลาด การดำเนินงานดังกล่าวได้มีกลุ่มอาชีพที่มีการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน เช่น มาตรฐานอาหารและยา (มาตรฐาน อย.) มาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ฯลฯ และเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ

บ้านเหมืองง่า หมู่ที่ 1 ตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ได้ดำเนินการโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยกลุ่มสตรีในหมู่บ้านได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นฝิ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม สร้างชื่อเสียงให้แก่กลุ่มและหมู่บ้าน ช่วยเหลือสังคมและชุมชน ตลอดจนเป็นตัวอย่งที่ดีให้แก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป โดยได้เริ่มจัดตั้งเมื่อปี 2542 และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดลำพูน ในการฝึกอบรมในเรื่องของการประดิษฐ์ดอกไม้จากกระดาษสาและประดิษฐ์ตะกร้าจากสมุดโทรศัพท์ แต่ไม่ประสบความสำเร็จทางด้านการตลาด ในปี 2544 ทางกลุ่มเริ่มมองไปยังวัตถุดิบในท้องถิ่น คือ ลำไย ซึ่งเป็นพืชหลักของท้องถิ่นและมีราคาตกต่ำ นำมาแปรรูปเป็นลำไยอบแห้ง และลำไยผงชง ในปัจจุบันในปี 2550 กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นฝิ่งมีผลิตภัณฑ์ทั้งสิ้น 10 ผลิตภัณฑ์ และได้รับการรับรองมาตรฐานอาหารและยา (มาตรฐาน อย.) ทุกผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้กลุ่มยังเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีผู้สนใจเข้าไปศึกษาทำงานอยู่เป็นประจำ ตั้งแต่ ปี 2547 – 2550 จำนวน 139 คณะ อีกทั้งมีบุคคลภายนอกเข้ามาทำวิจัย คือ ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร และคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้เข้าไปทำวิจัยภายใต้โครงการ “ การพัฒนานักวิจัยและการวิจัยเชิงปฏิบัติการไตรภาคีเพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชนระยะที่ 1 : ภาคเหนือตอนบน ” และมหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ ภายใต้โครงการ “ รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นฝิ่ง ตำบลเหมืองง่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ”

ผู้วิจัยได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มในช่วงเวลา 5 ปี เช่น กลุ่มได้มีการเปลี่ยนแปลงบรรจุกิจภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์จากถุงพลาสติกธรรมดาเป็นกล่องที่ออกแบบสวยงาม มีการพัฒนาระบบการผลิตจนผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองมาตรฐานอาหารและยา (มาตรฐาน อย.) ทุกชนิด ฯลฯ ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสงสัยว่าทำไมกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นฝิ่งมีการเรียนรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างไร เนื่องจากผู้วิจัยมีหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพต่างๆ ในจังหวัดลำพูน และคิดว่ากลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นฝิ่งน่าจะมีศักยภาพที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มอาชีพทั้งในและนอกจังหวัดลำพูน จึงสนใจที่จะศึกษาถึงกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนา

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง ตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน เพื่อนำไปปรับใช้กับกลุ่มอาชีพอื่นๆ และเป็นแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มอาชีพทั้งในและนอกจังหวัดลำพูนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรีสหกรณ์ บ้านต้นผึ้ง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

1. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรีสหกรณ์ บ้านต้นผึ้ง ตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ซึ่งคาดว่าจะประโยชน์ในการพัฒนากลุ่มอาชีพอื่นๆ
2. ได้ทราบปัจจัยที่เอื้อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลุ่มอาชีพต่อไป
3. ได้แนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ประโยชน์ ในการส่งเสริมอาชีพตามโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้แบ่งขอบเขตของการวิจัยออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาเฉพาะกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง หมู่ที่ 1 ตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน เลือกกุ่มนี้เป็นพื้นที่ในการศึกษาเพราะกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง เกิดจากการรวมกลุ่มของกลุ่มสตรีแม่บ้านบ้านต้นผึ้ง และมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างชัดเจนจากตะกร้าทำจากสมุดโทรศัพท์ที่ไม่มีตลาดมาเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปจากลำไยและอื่นๆถึง 10 ชนิด ซึ่งได้รับการรับรองมาตรฐาน อย. ทุกชนิด

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 2.1. กระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ระหว่าง พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2550

2.1.1 พัฒนาการของกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง

2.1.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์

2.1.3 กระบวนการเรียนรู้

2.2 ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง

2.2.1 ปัจจัยภายในของกลุ่มที่เอื้อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่

- 1) ความสามารถและบทบาทของผู้นำกลุ่ม
- 2) การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม
- 3) โครงสร้างกลุ่มและความสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่ม
- 4) รูปแบบของการบริหารจัดการกลุ่ม

2.2.2 ปัจจัยภายนอกของกลุ่มที่เอื้อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้

- 1) การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ
- 2) การสนับสนุนขององค์กรบริหารส่วนตำบลเหมืองง่า
- 3) การเข้าไปทำการศึกษาวิจัยของสถานศึกษาและบุคคลภายนอก

3. ขอบเขตระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง และปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง ระหว่าง พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2550

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะในการทำวิจัย

กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน หรือการใช้วิธีการต่างๆ ที่ช่วยให้กลุ่ม

เกิดการเรียนรู้ และเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา กระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเกิดขึ้นได้จากการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสังเกต การฟัง การถ่ายทอดคำนิยาม แบบแผนไปสู่รุ่นต่อไป เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริง การเรียนรู้จากการแก้ไขปัญหาในชีวิตจริง การทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย มีระบบแบบแผนการเรียนรู้ร่วมกัน

กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง หมายถึง กลุ่มสตรีแม่บ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง

ปัจจัย หมายถึง องค์ประกอบที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง

กลุ่มสตรีสหกรณ์ หมายถึง การรวมตัวของสตรีในหมู่บ้าน ซึ่งมีบุคคลในครอบครัวเป็นสมาชิกของสหกรณ์จังหวัด วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มคือการสร้างรายได้เพิ่มจากการทำงานปกติ โดยผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มมาจาก เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง และคนในชุมชนเดียวกันมารวมตัว

กัน มีรูปแบบองค์กรกลุ่มโดยมีการแต่งตั้งและคัดเลือกบุคคลที่มีศักยภาพและมีความสามารถทำหน้าที่บริหารกลุ่ม ได้แก่ ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม เลขานุการ เภรัญญิก และกรรมการกลุ่มตำแหน่งอื่นๆ มีการระดมทุนจากสมาชิกและมีการแบ่งผลประโยชน์ร่วมกัน

1.6 ระยะเวลาที่ทำงานวิจัย

เริ่มตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2548 และสิ้นสุดเดือน ตุลาคม 2550 รวมระยะเวลาในการทำงานวิจัยทั้งสิ้น 2 ปี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved